

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндөйлөтүлгөсү

1952
январь
21
ПОНЕДЕЛЬНИК
№ 14 (2444)
ӨРТӨС 20 КӨП.

Владимир Ильич Ленин

Лениннин идеялары тиилеп турар

Большевик партияның болгаш делегейде бир дугаар социалисттик күрү-
нениң үндөйлөкчизи болгаш удур-
тукчузу, делегейиниң ажылчы чонна-
рының генийлиг баштыңчызы
Владимир Ильич Ленинниң мөчээни-
ннен бээр бо хүн 28 чыл ою бол-
уп турар.

В. И. Ленинниң бүгү амыдыралы
болгаш ажил-чорудулгазы ажылчы
ангыны, бүгү ажылчы чоннары
капиталдын дарлалындан хостаарының
херезинге буруну-биле бердинген.
В. И. Ленин болза, эртемниг комму-
низмниң улуг үндөйлөкчилери
Маркс—Энгельстин өөрединиң база
херезин уламчылакчызы болгаш
сайзырадыкчызы.

Ленинниң ады совет кижилерниң
чүректинде, делегейиниң ажылчы
чоннарының чүректинде эң чагаай,
ыдыктыг ат. Ленинниң херээ өлүм
чок болгаш тиилеп турар. Делегей-
де эң революсочу болгаш күчүдүг пар-
тия болур большевик партияны
Ленин үндөйлөп тургускаш бы-
жыктарып өстүргөн.

Кижилердин төөгүзүңе
чаа үени ажиткан болгаш байтайгы
социалисттик күрүнениң эгезин сал-
ган Октябрьниң социалисти; Улуг
революцияның тиилелгени В. И.
Ленинниң организастаан. Совет улус
ак-гвардейжилерге болгаш даштыкы
халдакчыларга удур демиселге боду-
нуң социалисттик анык күрүнези
Ленинниң удуртулганы-биле камга-
лап алган. Бистиң чуртка соци-
ализмни бир дугаарында тургузары-
ның улуг сорулгазын ажылчы чо-
нарга Ленин айтты берген болгаш
ол сорулганы боттандырырының
оруну бодунун генийлиг өөредип-
биле чырыткан.

Улуг Ленин биле кады эш Сталин
большевик партияны организастап
социалисттик революцияны удуртуп,
Совет социалисттик күрүнеи тургус-
кан. Ам совет улус Ленинниң тугу-
нуң адаа-биле, эш Сталинниң удур-
тулганы-биле коммунизмни чедиш-
кинниг тургузуп, бүгү делегейге тай-
бынын, демократияның болгаш со-
циализмниң күчүдүг лагериниң кол
күжү болуп турар.

Ленинниң мөчээниниң соонда эр-
тен үе болза, ленинчи чагыларны
күүседери дээш коммунисттик пар-
тияның болгаш совет улустун могай-
шылаг чок демиселиниң чылдары
болган. В. И. Ленинниң мөчээниге
холбаштыр эш Сталин большевик
партияның мурундан улуг баштык-
чыга төөгүдүг тангыракты берген.
Ол төөгүдүг тангыракты большевик
партия эш Сталинниң удуртулганы-
биле алдарлык күүседип келген бол-
гаш күүседип-даа турар.

ССРЭ-де социализмниң тиилээни
— ленинизмниң идеяларының херек
кырынга боттанышыкы о. Бистиң
чуртка социалисттик нийилелди
тургузар дугайында ленинчи ча-
гыны күүсеткениниң түнцелдерин
тиилээн социализмниң болгаш тую-
лунга чедир делгеренгиди социалисттик
демократизмниң конституциязы бо-
лур ССРЭ-ниң Сталинчи Конститу-
циясында хоойлужудуп быжыглан.

Ленинниң өлүм чок херезиниң ши-
чы уламчылакчызы эш Сталин бүгү
дайзыннарга удур демиселге Ленин-
ниң улуг тугун камгалап алган бол-
гаш марксчи-ленинчи теорияны
улам байыткан. Эш Сталин чурттуң
социалисттик индустриализациязы-
ның болгаш көдээ ажил-агыны кол-
лективизастаарының теориязын үн-
дөйлөткөн, ону амыдырал кырынга
боттандырыры организастаан. Оон
түнцелинде Совет Эвилели Ада-чурт-
туң Улуг дайынынга гитлерлиг Гер-
манияны болгаш империалисттик Япо-
нияны тиилээш, Европаның улустары
фашисттик кулданышыкының
айылындан камгалап алган.

Совет күрүне дайының уржуктарын
кыска хуусаада узуткааш, дай-
ын сөөлүңдеги сталинчи беш чыл
планын чедишкинниг күүсеткен
болгаш коммунисттик тургузушкунуң
канчаар-даа аажок улуг сталин-
чи программаны боттандырып тур-
ар. Большевик партия болгаш Со-
вет күрүне совет экономиканың кү-
чүдүг чаа көдүрүшкунуң органи-
заастап, коммунизмниң улуг туугу-
ларын болгаш бойдушту чаартырының
сталинчи программаны сорук ки-
ришкинин боттандырып турар.

Социалисттик экономиканың че-

ишкиннеринге үндөйлөткөн ажылчы
чоннарының материалдыг чагаай амы-
дыралы чайгылыш чок өзүп турар.
Ажылчы чоннарының чагаай амыды-
ралының көдүрүшкунуң социалист-
тик нийилелдин хөгжүлдээниниң хажык
чок хоойлузу апарган.

Большевик партия совет нийилел-
дин организаказы болгаш удуртуп
күжү бооп, күрүне, ажил-агы бол-
гаш культуру тургузушкунуң бүгү
адырларының хөй саныг кадрларын
марксчи-ленинчи эртем-биле чеп-
селеп турар. Партияның улуг иде-
ологтуг ажилының моон ажайгы кө-
дүрүшкунуң болгаш бистиң кадр-
ларывыстың идеялиг өзүлдээни хан-
дырынга В. И. Ленинниң болгаш
И. В. Сталинниң чогаалдарын хөйү-
биле парлап үндүрүп турары улуг
ужур-дузалыг.

Социализмни чедишкинниг тургу-
зуп турар улус демократиязының
чурттарының болгаш улуг кыдат
улустун төөгүдүг чедишкинни —
ленинизмниң идеяларының боттуу-
нуң болгаш күштүүнүң додаргай хе-
речизи. Демократияның болгаш со-
циализмниң күштери бүгү делегейде
улам өзүп, чаа-чаа тиилелдерин
чедип ап, америк империализмге
удурткан дайын кысыкчыларының
планнырын чылча шаап турар.

Совет чазактың ленинчи-сталинчи
даштыкы политиказы тайбыңны Сы-
жыглаарыңче болгаш улустарың ка-
ды ажилдажылгазын камгалаарың-
чы уланган. Совет Эвилелиниң тай-
бың политиказы империалисттик
араатаннарның эжелекчи планынын
сойгалап илеретпешаан, тайбың та-
лалакчыларының шыныг херээ, э-
вилелдиг фронтузун быжыглап, ко-
лоний болгаш хамаарылгалыг чурт-
тарының улустарының национал-хо-
стталгыч демиселин сорук кирип
турар.

Ленин—Сталинниң партиязы че-
дип алган чедишкиннерге оожур-
гавай коммунисттик тургузушкунга
улам-на чаа-чаа тиилелдерин че-
дип алырынга совет кижилерин өө-
редип турар. Совет улустун комму-
низмче оруун ленинизмниң улуг
идеялары чырыдып турар.

Ленинниң тугунуң адаа-биле, Сталинниң
удуртулгазы-биле совет улус коммунизмче
бүзүрелдиг чоруп орар.

Ленинизм делгерезин!

В. И. Ленинниң мөчээни хүнүн бүгү чурт тураскаап турар

Номнар делгелгези

В. И. Ленинниң мөчээнинден бээр
28 чыл болган хүнүн таварыштыр
областың А. С. Пушкин аттыг
библиотеказында Ленинге турас-
кааткан номнарың делгелгезин тур-
гускан. Оларның аразында И. В.
Сталинниң «Ленин дугайында»,
«Ленинизмниң үндөйлөкчизи дугайында»,
«Ленин социалисттик ада-чуртту
камгалаар дугайында», Н. Круп-
скаяның «Ильичниң чаш болгаш
анык чораны» деп номнар болгаш
М. Горькийниң «В. И. Ленин»,
В. Маяковскийниң «Владимир Иль-
ич Ленин», С. Михалковтун «Ленин-
ниң музейинде» деп чогаалдары бол-
гаш өске-даа номнар бар.

Чаа-Хөл районда

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле.) Чаа-
Хөл районуң партия, совет, комсо-
л болгаш хөй-ниити организация-
лары В. И. Ленинниң мөчээнинден
бээр 28 чыл болган оюн калбаа-биле
демделеп эртирип турар.

ВКП(б) райкомунуң илеткелчилер
бөлүгүнүң кежигүнери январь 18-тен
гелээш район төвүнге болгаш кол-
хозтарга «Ленинниң улуг херээ тии-
тетирбес» болгаш «28 чылда Ленин
чокка, эш Сталинниң удуртулганы-
биле — ленинчи оруктап» деп тем-
алыг илеткелдерни кылгылаан.

В. И. Ленинниң амыдыралы бол-
гаш ажил-чорудулгазын көргүскөн
кинолары районун төвүнде болгаш
колхозтарда үндүрүп турар.

Илеткелдер болгаш беседалар

БАИ-ХААК. (Телефон-биле.) Та-
ды районуң ажылчы чоннары В. И.
Ленинниң мөчээнинден бээр 28 чыл
болган оюн калбаа-биле демделеп
эртирип турар. Районуң парткаби-
нединде, культура бажынында,
көдээ клубтарда, номчулга бажы-
нарында, библиотекаларда болгаш
школаларда В. И. Ленинниң амы-
дыралы болгаш ажил-чорудулга-
зын көргүскөн фото-делгилерин
тургускан.

ВКП(б) райкомунуң илеткелчилер
бөлүгүнүң кежигүнери район тө-
вүнде болгаш колхозтарда «28 чыл-
да Ленин чокка, эш Сталинниң
удуртулганы-биле — ленинчи орук-
тап» болгаш «В. И. Ленин болгаш
И. В. Сталинниң улуг кады ажил-
дажылгазы» деп темаларыг илет-
келдерин чорудуп турар.

Партия болгаш комсомол органи-
зацияларының агитаторлары В. И.
Ленинниң амыдыралы болгаш ажил-
чорудулгазының дугайында беседа-
лары болгаш номчулгалары чурт-
такы чоннуң ортузунда калбаа-
биле чорудуп турар.

Партия болгаш комсомол органи-
зацияларының агитаторлары В. И.
Ленинниң амыдыралы болгаш ажил-
чорудулгазының дугайында беседа-
лары болгаш номчулгалары чурт-
такы чоннуң ортузунда калбаа-
биле чорудуп турар.

Партия болгаш комсомол органи-
зацияларының агитаторлары В. И.
Ленинниң амыдыралы болгаш ажил-
чорудулгазының дугайында беседа-
лары болгаш номчулгалары чурт-
такы чоннуң ортузунда калбаа-
биле чорудуп турар.

Партия болгаш комсомол органи-
зацияларының агитаторлары В. И.
Ленинниң амыдыралы болгаш ажил-
чорудулгазының дугайында беседа-
лары болгаш номчулгалары чурт-
такы чоннуң ортузунда калбаа-
биле чорудуп турар.

Алыс мөңгө чыргалаңны биске берген
Ада башкы арнын көөр дээш четикпейн
Чарат канын кырлап маннаан вагондува
Чалыы кирген, топтут-шөлөң айттаныптым.
Ада-чуртум төвү, мээзи Москвага
Аалчылар бажынынга дүшкен ояар
Алыс күзөл далашканың шымдай-дектей
Ажай-буурул Кремльге чедер бердим.
Ажылчы-даа, колхозчу даа, пионер-даа,
Акы-думна нацияларың огул-кызы
Чугаасөс чок, бодангылаан, дистинпкен
Чүгө дамыр дыныг согар басып ор бис.
Оранымың акы-думна улустары
Оюп, силенип бүдүрүп каан тураскаалда —
Делегейге индир болган Мавзолейде
Демиселиң чылыг чүрээ соп чыдар.
Арны чазык, алыс боду менээ төрөл
Адам, өнүгүм көрүп кагдым, ыя чыдыр.
Чагып чыдар мөңгө чагып шырайында
Чалар отун кылканы дег чайыналгай:
«Хөлдү сириң улам дыңыт, ажылчы эш,

Бистиң чурттуң найсылалында

Бо хүн, большевик партияның
үндөйлөкчизи болгаш совет кү-
рүнениң тургузукчузу, бүгү деле-
гейиниң ажылчы чоннарының баш-
тыңчызы болгаш башкызы Вла-
димир Ильич Ленинниң мөчөөн хүнү-
ден бээр 28 чыл болур. Москваның
ажылчы чоннары бүгү совет улус-
биле кады революцияның улуг генийин
алдаржыдап турарлар.

Бо хүнүнде муң-муң агитаторлар
болгаш пропагандистер Владимир
Ильичниң амыдыралының болгаш
революсочу ажил-чорудулгазының дугайында,
В. И. Ленин биле И. В. Сталинниң улуг кады ажилдажыл-
газының дугайында беседалары
болгаш лекциялары найсылалды
фабрикаларында болгаш заводта-
рында, албан черлеринде болгаш
өөредилге черлеринде эртирип ту-
рарлар.

Төөгүлүг чер

СЕСТРОРЕЦК. Тарховка стан-
циядан Разлив хөлчө баар машина
орунун эге ужуңда В. И. Ленинниң
скульптурасы турар. Улуг баштың-
чы хөл кыдында чадырда ажил-
дап олурар кылдыр сийлип каан...

Хөлдүн арга-ыяштыг, шалчаалыг
эрин 1917 чылда эртимес чер тур-
ган. Станциядан хөлдүн ыңды кы-
дыңың чүгө хемелиг кижилер чедип
болур турган. Аңаа партия бодунуң
баштыңчызын контрреволюсочу түр
чазактың истеп сүрүшкунүндөн ча-
жырып турган. Буьдуктардан кыл-
ган ол чадырда 1917 чылдың июль-
да болгаш августта В. И. Ленин чурт-
тап турган.

Ам ол оймакта, Владимир Ильич-
нин чурттап турган кадырың уе-

В. И. Ленинниң Төп музейиниң
заллары хөй-хөй кижилер-биле дол-
дунуп турар. Январың эгезинден
тура манаа 40 муң ажыг москвачы-
лар болгаш республикалардан, край-
лардан, областтардан келген кижилер
чоранаанар. Январың 13-те
воскресеньде музейни беш муң
ажыг кижилер келген кижилер-
ге 27 лекторлар лекция кылганар.

Музейниң конференция залыга
чартык шак болгаш-ла «Владимир
Ильич Ленин» деп документальдыг
кинону көрүкчүлөргө көргүзүп турар.
Владимир Ильич Ленинниң боду-
нуң сөөлүг чылдарын ажилдап бол-
гаш эртиргени Москва чанында Гор-
киде бажыңга январың 13-те дыка
хөй кижилер чораян. Ол хүнүн дур-
гузунда Горкиде В. И. Ленинниң
бажың-музейинге чүс-чүс ажылчы
чоннар чоранаанар.

(СЭТА).

Разлив хөлдүн төөгүлүг чери
ыдыктыг чер болу берген. Эрткен
чылдың дургузунда аңаа 115 муң
кижи чораян. Ам В. И. Ленинниң
мөчөөн хүнүндөн бээр 28 чыл бол-
ганың бүдүүзүңде, Разлив хөлчө
баар орук-биле Ленинградтың экс-
курсантылары автоустар-биле
үзүк чок шуужуп турарлар. Анык-
тар хөлдүн эринче лыжалыг по-
ходтар чорудуп турарлар.

(СЭТА).

Ленин аттыг хоорайда

ЛЕНИНОГОРСК. Чөөн-Казахстан
областың Лениногорск хоорайның
үлетпүр бүдүрүлгелериниң 400 агитаторлары
большевик партияның болгаш делегейде бир дугаар соци-
алисттик күрүнениң үндөйлөкчизи
Владимир Ильич Ленинниң дугайы-
нда беседалары эртиргенер.
Владимир Ильич дажыларың хе-
регелиңге көргүскөн сагыш-са-
лышкынының дугайы, шаандагы
Риддер (амгы Лениногорск) хоорай-
га болган өскерилгелерин дугайың
агитаторлар чугалап турарлар.

Кажан бир шагда империалисттик
араатан англичан Лесли Уркварт-
тың ээлеп турганы, кижилер чүк
мөлчүлгенин тергидеп турганы че-
де социалисттик улуг үлетпүрүнүң тө-
вү өзүп турар. Ужун чыл бурунгаар
В. И. Ленинниң айткышы-биле
англичаннарның үрөп кааны шакта-
ларга катап тургузушкунуң ажил-
дары эгелзэн. Сталинчи беш чыл-
дың планының чылдарында
Лениногорскиниң металл чурттуң
бүдүрүлгелеринче күчүлүг агыш-
кын-биле кирген.

Эң ылаңгыя онза өскерилгелер
манаа сөөлүг чылдарың тургузуң-
да болган. Техника чазык турар үе-
де дажыларың аът-биле, шаңак-
биле ажилдаар чоруктары ам шуут
читкен. Ам мында мурнакчы совет
техниканың күчүлүг механизмери
ажылдап, күш-ажылды чингидип ту-
рар. 1951 чылда руда тывыжын
шингээдип алары дыка бедзэн. Ты-
выш ажилдарының улгатканы-биле
кады дажыларың күш-ажыл куль-
туразы бедзэн. Чүгө сөөлүг үш чыл-
дарың дургузунда Лениногорскиге
руда тывыжының болгаш металл
экилдиргелериниң күш-ажылының
механизациязы 4 ажыг катап өскөн.

Хоорайда он-он шкодалар, даг-
металлургияның техникуму, инже-
нер бажыны, элзэн каш кино театр-
лар туттунган. Эрткен чылын куль-
тура-амыдыралды чуртталга туугу-
ларыга 50 миллион рубль чарыда-
тынган. Эмнелге чери, чаа-чаа ба-
зынчары, уруулар эсыллери, уруу-
лар садтары, чуртталга бажынары
туттунган.

(СЭТА).

ЛЕНИН

Хүлүмзүрүг шырайыңдан хыптып,
Хүн дег чылыг, тода херелденген.

Чоннуң ынаан, хундулелин кадагалаан
Чоргаарымыс угаан бедил — дээди Ленин!
Он тос вектин төңчү чартың оттурган,
Чээрби вектин эгезинде Россияны
Очаландан хедилеткен, бүгү чүүлүдү —
Черни, сугун, эрге-шөлөң, хосталганы
Ажылчыңга, тараачыңга бүрүн берип,
Аас-кежини мөңгөжиткен — башкы Ленин!

Тургусканың улуг чурттуң бөгүн келгеш,
Танытынмас — күчүлүг чурт болу берген.
Туткан тугун делегейде бөгүн келгеш,
Тайбың, чолдун өшпөс оду болу берген.
Чаның ышкаш чыжырт дигеш чиле бербес,
Чалар от дег кызаң дигеш өже бербес
Ленинизм делегейге бүрүн чырыр!
Ленинизм делегейге бүрүн тиилээр!

О. СУВАКПИТ.

Колхозчу мен башкым көрдүм

Ховуң улам чечектелдир, колхозчу эш,
Чоннуң ижин маадыр кадар, солдат өнүк,
Чонга шыңчы салгакчы бол, пионер огулум!
Башкым чагың бодап келгеш, хайнып келдим,
Мага-бодум сорук кирип, кыптып келди,
Колхозумда үлө-бүдүүм сактып келдим,
Хову-шөлө буга, шаңнар көстүп келди,
Ажылдыва сеткил чүткүп сундукаштың,
Ада башкым өөредини күүседир дээш,
Айттыг кижилер айлап-чылдап чедер черже
Аэроплан муунуп алгаш ээвитим.
Кара-суга, колхозумга дүңе келгеш,
Кайгап ханмас чырык херел көрүп кагдым:
Бажыңнарда Ильичниң лампочказы;
Башкы Ленин ону тудуп тургускан-дыр!
Имиртинде тура халааш, өөрүм-биле
Изиг ишке ханы шымып киривитим.
Хүнде, шакта кылган ажил бүрүзүңде
Хүндөн чылыг, Ленин башкы чурттап чоруур!

С. САМБА-ЛОНДУП.

Совет тургузут

Көдээ Советтин отчёттуг сессиязы

Каа-Хем районун Илькина көдээ Советинин 1951 чылда чоруткан ажылдарынын дугайында көдээ Советтин сессиязы болган. Анаа көдээ Советтин даргазы эш Берестовтун отчёт илеткели болган.

Отчёттуг үенин тургузунда көдээ Советтин сессиязын 20 катап чыылдырып, анаа ажил-агыйның болгаш културанын янзы-бүрү чугула айтырыгларын чугаалашкан.

Көдээ Советте 5 доктаамал комиссиялар ачылды. Советтин отчёттуг сессиялардан көдээ ажил-агый талазы-биле доктаамал комиссиянын даргазы Клячин, кадык камгала талазы-биле доктаамал комиссиянын даргазы Мусихина олар эки ачыдап турар.

Көдээ Советте хамаарып турар «Тиилелге», «Большевик» колхозтар 1951 чылда күрүннеге дужаар эът, дүк, тараа планнын хуусаазынын бетинде ажыр күүсеткенер. Ам ол колхозтар бо чылдын тарылгазынга керектээр үрезин фондударын бүрүп уруп белеткэн.

Отчёттуг үенин тургузунда чоңунун ниити хуралдары 14 катап болган. Ол хуралдарга ажил-агыйның база чугула айтырыгларын чугаалашкан. Көдээ Совет бот үндүрүг чыылдырып 100 хуу күүседип, 1951—52 өөредилге чылында школаларнын, база эмнеге пунктуларынның оттуларын янзын бүрүп белеткен, ийи аал ишти чурттаар башкылар бажынын ажил-агый киирген.

Көдээ Советтин депутаттары боттарынын сонугуларынның мурунга отчёттарын каш удаа кылып, чоңунун негелде, хомудаларын көдээ Советтин сессияларынга киирип турган.

Улуг башкы И. В. Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлелерни чедишкенин күүседир сорулга-биле көдээ Совет социалистик чарышты калбартып чоруткан. Оон түннелинде ажил-агый адырларынын аайы-биле муракчыларның саны өскен.

Көдээ Советтин ажилында чедишкенинден аңгыда четпестер база бар деп чүве илеткелден болгаш санал-ооналдардан илерээн. Чамдык депутаттар боттарының кол ажилдарынга чартыкаш, хей-ниитинин ажилдарыныче киришпейн турар. Чижээ, депутат башкы Юрьева чүгле башкы ажилынга кызыгаарлатынган, хову ажилынга хана солун, агит-хуудус үндүрер болгаш лекция, беседалар чорудар хүлээлгезин күүсетпээн. Ол ышкаш депутаттар Руковицын, Балган-оол, Селен-оол оларнын багай ажилдарынын түннелинде «Тиилелге» болгаш «Большевик» колхозтарнын мал чеми белеткээр планнын күүсетинмээн, харын тараа бастырылганын ам-даа үргүлчүлүп турар.

Көдээ Совет колхозтарнын тудуг ажилын боттуп удурутпаан. Колхозтар тудуг планын күүсетпээн. Туттуган бажынарнын шынары багай, кайы хамаан чок туттуган.

Санал берген депутаттар көдээ Советтин ажилында бар четпестерин илередиң, 1952 чылда канчаар ажилдарынын дугайында саналдарын берген.

1952 чылда көдээ Советтин чорудар ажилдарынын дугайында делдергеней шитпирни сессия хүлээп алган.

М. ШОГЖАЛ.

Шитпирнин күүселдези дээш ажилдаар

Сүт-Хөл районун Хөр-Тайга суму Советинин чоокта чаа болган ээлчег-лиг 13 дугаар сессиязынга суму Советинин 1951 чылдын тургузунда чорудуп келген ажилынын дугайында Совет даргазы Сарыг-оолдун отчёт илеткелин чугаалашкан.

Сессияга суму Советинин бүгү депутаттары, ында Сталин аттыг колхозтун баштаар черинин кежи-турени болгаш суму Советинин активи олурушкан.

Суму Советинин организас-масса-лаг ажилы отчёттуг үенин тургузунда эки чоруп келген. Сессияларын 13 катап чыылдыргаш анаа сумунун ажил-агый болгаш култура тургузушкунунун чугула айтырыгларын чугаалашып шитпирлеп турган. Ол ышкаш суму Советинин депутаттары боттарынын сонугуларынга үргүлчү ужуражып отчёттарын кылып турган.

Суму Советинге хамаарып турар, ында Сталин аттыг көдээ ажил-агый артелин организас ажил-агый талазы-биле быжыглаар дугайында суму Совети элээн

ажылдары кылган. Оон ачызында ол колхоз күрүненин планын оонаалгаларын долдур күүсеткен. Колхозтун тудуг ажилы эки чоруп турар болгаш мал ажилынын байдалы бажы эки.

Бижакти багай билер болгаш билбес чорукту узуткаар ажилды суму Совети база эки организастаан.

Ол чедишкенин-биле кады суму Советинин ажилында улуг четпестер барын депутаттар чдйи-биле шүгүмчүлээ. Ылангыя кижэ эмнегезинин сумуда салбырын септелгези кылдырмаандан эмнеге салбырын ажилдаар чери чок болу турар. Ол ышкаш мал эмнегезинин салбырын ажилычыче суму Совети кичээнегйни сула салып турар.

1951 чылдын тургузунда суму Советинин ажилына турган четпестерин моон сонгаар болдурбас дугайында тодаргай хемчеглерни айыткан шитпирни сессия хүлээп алган.

С. САНДАН.

Чаа бажыны алган

Чоокка чедир-ле Чааты болгаш Торгалыг хемнерин ужу, бажынга ыштыг кидис өөн чүдүрүп алгаш көжүп чораян хей уруг-дарыглыг Серен-оол ашак 1949 чылда Торгалыда «Свобода труда» колхозка кирип алган. Оон бээр-ле эш Серен-оол колхоз бүдүрүлгезинге канчаар-даа аажок кызымак ачылдап келген. 1951 чылдын чаксы тарылга кампаниязынын хүнеринде ол Кожай болгаш Торгалыг ийи хемнерде колхозтун ийи хову бригадаларынын аразынга (28 километр хемээлдег черге) бир хүнүнү иштинде үш удаа аргып чоруп тургаш ында ачылдап турган тракторларны кывар-чаар чүүлдер-биле үзүктел чок хандырышпаан, дүнерлерде ол кывар-чаар чүүлдерин таныылап, ийи кижиниң үлүг нормазын долдузу-биле күүседип ачылдап турган.

Эрткен күсүкү дүжүт ажаап алышкынын үезинде эш Серен-оол база-ла ол ышкаш тус-тус бригадаларга ачылдап турган тракторлар болгаш комбайннар аразынга кывар-чаар чүүлдерин бичи-даа саадатпайн дажыглап берип тургаш дүжүт ажаап алышкынын кыска хуусаа иштинде бедик шынарлыг чорударынга дыка улуг идигин берген. Эш Серен-оол ВКП(б)-ниң кежигүнү. Ол бодунун политиктиг билин бедидер дээш дыка чүтүлдүг ачылдап турар, ол областын солуннарын чагыдып алган болгаш үжүк бижикке бедик сонургалды-биле өөренип турар.

Иденкейлик колхозчу коммунист эш Серен-оол бодунун ак-сеткилдиг кызымак күш-ажылы-биле 1951 чылда 581 күш-хүненин ачылдап алган болгаш чоокта чаа 1450 килограмм тарааны, оон ынай дүк, акша болгаш өске даа чүүлдерин авансага алган. Эш Серен-оолдун уруглары шупту школада кончуг эки өөренип турарлар.

«Свобода труда» колхозтун баштаар чери эш Серен-оолдун эки ажилын бедидер үнелеп көргөш оон өг-бүлезин чоокта чаа чаңгысаай проект эзуугаар тудуп кылган ийи өрээл бажыныче көжүрүп кириген. Ынчангаш эш Серен-оол көшкүн амьдыралдан болгаш ыштыг, соок кидис өгден кезээде чарылган болгаш ам сууржук колхозчу културлуг чаагай амьдыралда чурттап олурар.

В. СУМБҮР.

Улегерлиг кадарчы

Улуг-Хем районун Ийн-Талда Димитров аттыг көдээ ажил-агый артелинин хой кадарчысы коммунист эш Баазан улегерлиг ачылдап турар. Ол ам төрөөн 52 хойларын 56 хураганнарын бүрүн менди камгалап алган болгаш ам төрүүр 160 хойларынын чаш төлдерин чаңгыс-даа чидиргич чок менди камгалап алар мен деп хүлээлге ап турар.

Өске кадарчылар эш Баазандан улегер алыры чугула. Х. ДАДАР-ООЛ.

Областын хереглекчилер кооперациязынын удуртур ажилданчыларынын өөредилгези болуп эрткен

Облпотребсоюзтун садыг кооператив школанын чанынга чоокта чаа областын хереглекчилер кооперациязынын удуртур ажилданчыларынын үези чедиң келгенде «ажыл-даа ат болду» дээш чоруй барган чүүл база бар.

Ук курсака областын шупту райодаларлары, садыг кидилстеринин эргелекчилери өөренип эрткен. Анаа «ВКП(б) төөгүзүнүң долчу курзун», сая-хөө болгаш кредит айтырыгларын, бухгалтерия үчүдүнүң үндезинерин, Совет кооператив садышын практиктик айтырыгларын, социалистик ажил-агыйның планнаашкынын болгаш бараннар дугайында шупту 450 шактыг программаны өөренип дооскан.

Курстун дыннакчылары бүгү эртемнерин улуг кичээнегйин-биле дыннап эрткен. Эң ылангыя дыннакчыларынын иштинде эштер Березкин, Чклиннов, Норбу, Капустина, Исо-симова, Серпулов, Лапшов болгаш оон-даа өскелер бедик сагылга чурумуну көргүскенин болгаш дыннап эрткен темаларын эки шингээдиң алганнар.

Ылыг болза-даа оон-биле чергелештир чамдык дыннакчыларнын талазында сагылга чуруму кошкак болгаш кичээлге сонургал чок чоруктары база көргүзүп турган. Чижээ, Мөңгүн-Тайга райононун даргазы Селен-оол каш хонук өөренип чоруй кандыг-даа шөлээ чөпшээрел чок дургунап чана берген чүүл бар.

Районо эргелекчилеринин семинары

Областын башкылар билин бедидер институту 1951 чылдын декабрь 20-ден эгелеп районнарын улус өөредилге кидилстеринин удуртур ажилданчыларынын семинарын чоруткан, ук семинар бодунун ажилын январь 20-де дооскан.

Семинарга школа ажилын удуртурун практиктик билиглерин болгаш «ВКП(б) төөгүзүнүң долчу курзу» болгаш өске-даа элээн кезек теориялыг айтырыглар талазы-биле лекцияларны номчаан.

Семинарнын дыннакчылары чоокта чаа Кызыл хоорай школаларынын башкыларынын январь конференциязынга олуржуп эрткен. Ол конференцияга чугаалажып турган айтырыглар көдээ школаларнын удуртур ажилданчыларына школа өөредилге-кижизидилгелиг ажилдарын удуртурун практиктик айтырыгларынын талазы-биле эвээш эвес немелде билиглерни берген.

Семинарнын дыннакчыларынга номчуп турар лекциялар болгаш боттук кичээлдер бүрүз дыннакчыларга солун болгаш билдингир болу турар. Эң ылангыя башкылар билин бедидер институттун директору эш И. И. Прищевтин «школада өөредилге-кижизидилгелиг ажилдын дугайында» лекциязы дыннакчыларга онза солун болуп эрткен. Чүге

Ол ышкаш Кызыл райононун даргазы Бакуров өөредилгенин хуусаазы төнүп, экзаменер тудураанын үези чедиң келгенде «ажыл-даа ат болду» дээш чоруй барган чүүл база бар.

Курска башкылап турган башкылар боттарынын айтып турган эртемнерин дыннакчыларга хандыр шингээди бээр талазы-биле дыка күш үндүрүп, кызымак ачылдаарын, бухгалтерия үчүдүнүң үндезинерин, Совет кооператив садышын практиктик айтырыгларын, социалистик ажил-агыйның планнаашкынын болгаш бараннар дугайында шупту 450 шактыг программаны өөренип дооскан.

Курстун дыннакчылары ийи ай хуусаазыг өөредилгеден боттарынын хүн-бүрү практиктик ажилынга эргелекчи болгаш билиглерин алган болгаш ам боттарынын тус-тус районнарынче айтанып чорупканнар.

И. ЛОПСАН, областын садыг кооператив школанын директору.

Колхозчу херэеженнер

Чаа-Хөл районун Кара-Талда «Тиилелге» көдээ ажил-агый артелинде колхозчу херэеженнеринин отчёт-сонгудалыг хуралы болуп эрткеннин соонда ында херэеженнер ортузунда ажил-элен экижээ. Колхозчу херэеженнеринин политиктиг билин бедидип, оларнын ортузунга кижизидилге массалаг ажилдарны эки чорудуп келгенин түннелинде колхоз-бүдүрүлгезинде херэеженнеринин киржилгези сөөлү үеде элээн көскүлчү болуп турар.

Колхозта херэеженнер чөвүлелин даргазы эш Очур херэеженнер ортузунда кижизидилге ажилын эки чорудуп турар. Ол тус-тус колхозчу херэеженнерни кижэ бүрүзүнүн билин деннелин барымдаалап тургаш политөөредилгениң белгүмеринче хаара туткан. Херэеженнер тускайлап тургускан үш бөлгүмнерде шупту 44 херэеженнер өөренип турар. Оларын колхозта эң дээр билигилгит пропагандист кадрлар-биле хандырган. Ол бөлгүмнерде өөренип турар херэеженнер боттарынын политиктиг болгаш ниити билин бедидип алар дээш кызыл өөренип турарлар. Пропагандистерден комсомолчу эш Чолдак-Кара эки ачылдап турар. Колхозта ниити билин бедик херэеженнер партиянын политшколазында хаара туттуган. Оон-биле чергелештир колхозта чогуур назылыг херэеженнер бижик өөрениринин бөлгүмнеринде база бүрүн хаара туттуган.

Херэеженнер ортузунда кижизидилге ажилдарын эки чорудуп турарынын хараазы-биле колхоз бүдүрүлгезинде оларнын күш-ажылы илдепкейи база өскөн. Оон тодаргай барымдаазы болза, колхозтун мал ажилынга ачылдап турар херэеженнер дыка илдепкейлиг болгаш бүдүрүкчүлүг ачылдап турар. Ол ышкаш колхозтун үрезин арытлашкынында эштер Куштейк, Орус-оол, Блимаа, Кара-Баштыр олар баштаан 20 ажыг херэеженнер эң кызымак ачылдап турар. Олар үрезин арытлашкынын чоокку хүннер иштинде дооскаш, оон дараазында колхоз школанын келер өөредилге чылында олар аяжын белеткээринге база илдепкейлиг ачылдаар бис деп хүлээлге ап турарлар.

Т. ОПУШТАН.

Чылыгычы кыс

1950 чылда Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтун чыгыч малын малдар хүндүлүг хүлээлгени колхоз кежигүннери комсомолчу кыс Мешкеге дааскан.

Колхозчуларнын көргүскен улуг идегелин комсомолчу Мешке күүседип, 45 белерин хүлээп алган, малдан эгелээнинден бээр бодунун хүлээлгезин кызымак күүседип, малдан малын эки семис денгелдиг тургузуп келген.

Малдын баш санын өстүренинге малдын чаш төлүн бүрүн ап, ону менди доруктары улуг салышкын болур. Мешке ол сорулганы база-ла эки күүсеткен, 45 белерден 45 кулуннарын доруктуган.

Ленин аттыг колхозтун баштаар чери, колхоз кежигүннери чылыгычы комсомолчу кыстын ажилга кызымак болуп, колхозчуларнын идегелин күүседип турарын улуу-биле үнелеп турар. Оон тодаргай барымдаазы болза, комсомолчу Мешкени колхозчуларнын ниити хуралында Москвада Бүгү-эвилелдин көдээ ажил-агый делегелгезинче экскурсияга чорудар деп шитпирлээни болур.

О. ОЧУР-ООЛ.

Колхозчу өг-бүленин ажил-ижи

Чаа-Хөл районун Кызыл-Даг сумузунда «Бурунгаар» колхозтун инээнин кадарчысы коммунист эш Х. Дагба биле оон кадайы Х. Сенде оларнын кайызын-даа хары 58 четкен. Олар боттарынын төрөөн колхозунун инек малынын баш санын өстүрүп, оон продуктулуун бедидер дээш ийи чыл иштинде кызымак ачылдап турарлар.

1950 чылда олар 30 молдургаларын бир чыл тургузунда ортуктап өрү күштүг кылдыр семиртеш, колхозка хүлээткен. 1951—1952 чылдарда 86 баш төрүүр инектерин малдап турарлар. Кызын Шанчынын Хааган дагыларын электери, шала чаккаар Белдир-Даг шаттары дээш ышкаш инек малга тааржыр одаларга каларын, оларын шилип ап турар. Олар инек мал ажилынга улам мергежит, ажаалга чемгерилгезин, туруш байдалын улам экижидип турарлар.

К. ОНГА.

Улус судтарынын ажилын бедик деннелге тургузар

Улус судтарынын 1951 чылдын декабрынын 16-да болган сонгудалары Совет улустун мораль-политиктиг бузулбас чаңгыс эвин, большевик партияны, улуг Сталинни долгандыр сыйрып катшыканын, оларнын социалистик Төрөөн чуртуна кызыгаар чок ынаан бүгү делегейин мурунга база катап көргүскен.

Улус судтарынын сонгудалары болза, социалистик демократиянын чаа тиилелгезинин көргүзүп болган. Совет хамаатыларнын политика талазы-биле бедик илдепкейлин болза, бистин күрүневистин күчүзүн улгайтар талазы-биле оларнын улуг сонугурадалынын херечилеп турар.

Улус судтарынын шиткекчилеринге болгаш улус төлээлеринге, Төрөөн чуртунга кызыгаар чок бердинген, большевик партиянын политиктигин амьдырал кырынга боттадырып билер болгаш совет шын шиндилгени чөп боттадырып-шыдаар эң дээр оолдар кыстарын совет улус сонугу алганнар.

Социалистик хоойлуну моон сонгаар быжыглаары, совет улус судтарынын ажилын улам экижидери, бистин чуртувустун коммунизме бурунгаар чедишкенин хөгжүүрүнүн чугула чүүлү болур.

Совет суд, совет эрге, ажилчы чоңнарын, бистин улуг Төрөөн чуртувустун сонугурадалына бараан болуп турар.

Социалистик өңчүнү быжыглаарынга, хамаатыларнын хуу болгаш өңчү талазы-биле эргелерин камгалаарынын херээне, совет күрүненин кижизидикти сорулгазын боттадырарын, кижилерин меделеринде капитализмин артычызы-биле демиселдик херээнге совет суд улуг ужу-дузалыг.

Сөөлү чылдарын тургузунда

бистин чуртувуста кем херектерин саны дыка кызырылган болгаш шитпир турар кижилерин саны дыка эвээжээ, оон иштинде бистин анык Тыва автономнуг облазы-биста безин херектерин болгаш шитпир турар кижилерин саны 31 хуу кызырылган. Кижилерин херек үлгедер чорунун ол хире кызырылган бистин социалистик нитилелвиниң хөгжүлгезин, ажил-агый болгаш култура тургузушкунунун чедишкенин, хамаатыларнын меделеринин өскени болгаш кижилерин меделеринде капитализмин артышыкынын ажил тиилээр талазы-биле улуг чедишкенин билер болгаш биле тайылбырлар.

Кем буруулуг чоруктар-биле ол чедишкенин демисел болза, суд болгаш прокуратура органнынын социалистик өңчүнүн самчыгдакчылары-биле, оорлар, спекулянтлар болгаш өске-даа кем-буруулуг идегеттер-биле чедишкенин демисел чорудуп турарында база хамааржыр.

Оон-биле кады Тыва автономнуг областын судтар болгаш юстиция органнынын ажилында ам-даа улуг четпестер бар, оон-биле бистин күрүневи элтежин шыдавас болгаш улус судтарынын шиткекчилеринге база улус төлээлеринге кандидаттар-биле ужуражып турда сонугулар ол дугайын шынгын шүгүмчүлээр. Херекти көрүп шитпирлээрде оон-биле эки таныжып албайн частырыжып шитпирлер үндүрер, социалистик хоойлуну үрээр улус судтары ам-даа бар. Оон ужурунда оларнын үндүргөн шитпирлерин үстүнде турар органны күш-чок болдурар ийикпе, азы өскөргү ужурга таваржып турар. Социалистик хоойлуну үрээр чорук болза, чамдык улус судтары улуг кем-буруу үлгеткен кижилерге чымчак

кеземче оонарын, кеземченин чорудулга дүрүмүн үрөп турарында болгаш чамдык үелерде барымдаа чок черге шиткел доктаалы үндүренинде болур.

Хоойлуну ындыг янзы үрээр чорук Совет күрүнеге хоралыг болгаш оон-биле шитпирлиг демиселди чорудар херек.

Вик-Хем, Каа-Хем, Тес-Хем районнарын болгаш Кызыл хоорайнын улус судтарынга күрүнениң болгаш хей ниитинин өңчүзүн оорлап самчыгдаан херектерин талазы-биле шиткел доктаалы үндүрерде «Күрүнениң болгаш хей ниитинин өңчүзүн оорлап самчыгдаан дээш кеземче харысалгазынын дугайында» 1947 чылдын июнь 4-ден унган Чарлыкта көрдүнгөн кеземчилден чийк кеземчил оонап турган, ынчангаш хоойлу эзуугаар доктаатынган хары-салганы кошкадып, шын шиндилгенин чурумун үрөп турган. Ынчангаш ол районнарын, болгаш Кызыл хоорайнын сонугуларын сонгулда үезинде ол улус судтарынын ажилын шынгын шүгүмчүлээр.

Улус шиткекчилеринин, улус төлээлеринин чаа составы ол чүүлдерин болдурбас болгаш социалистик өңчү болза, Совет тургузуттун үндезин, ынчангаш социалистик өңчүге халдаар кижилер улустарын дайызын болганда оорлар, самчыгдакчылар, хулганнар болгаш өске-даа кем-буруулуг кижилер биле демиселди биче-даа кошкадып болбазын болаар херек.

Оон-биле кады каян кандыг бир кижини судка берип, шидип турар үеде кижинин салымынын дугайын кайы хамаан чок көрүп болбазын партия болгаш Совет чазак үргүлчү сэгандырып турар. Бистин Төрөөн чуртувустун дайзынарынга камхайра чок болуру-биле калы совет кижинин салымы-биле холбашкан херекти эки кичээнегйил көр болгаш шуоолу эвес херектер дугайында кижилерге кеземче көргүзери болдурбас ужурул бис.

Хамааты херектерин көр талазы-биле чаа сонугу турган улус шиткек-

чилери болгаш улус төлээлери онза кичээнегйил болуру чугула. Ындыг херектерин көр талазы-биле мурунда судтар эвээш эвес частырыгларны кылып турган. Эң ылангыя колхозтарнын, саң органнынын, белеткелдер министрствозунун төлээзинин негелде херектерин, алимент телетирер дугайында херектерин көр талазы-биле элээн хей четпестерин болдуруп турар. Хамааты херектерин көр талазы-биле ындыг байдал моон сонгаар турбас ужурул.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставын чамдык колхозтарда үрээр чоруктар-биле улус судтары шитпирлиг демиселди чорудар ужурул Күрүнени сонугурагалы болгаш хамаатыларнын хоойлу эзуугаар камгалааткан эт-хөрөгүн талазы-биле база хуу эргелеринин чогуур камгалаалы хандырар төлээде хамааты херекти көрөдө серемчелдиг болур болгаш большевикчи принципти сагыры чугула. Бүгү бүдүрүлге, албан организациа черлери, албан дужаалдыг-даа кижилер болгаш анаа хамааты бүрүзү совет хоойлуларын шынгын сагаан турарын негээри улус судтарынын эң чугула сорулгазы болур.

Улус судтарынын сонгудалары биле чергелештир суд составында суд ажилынын талазы-биле дуржулга чок болгаш чамдык юридиктиг белеткел чок чаа кадрлар суд органнында сонугу турган. Область судунун болгаш Юстиция Министерствозунун область Эргелелинин бир дугаар сорулгазы болза, ол чаа кадрларын ажилынга боттук дузаны көргүзери болур.

Ону барымдаалааш Юстиция Министерствозунун Эргелелинин ревизорларын болгаш консултантыларын чаа сонугу турган шиткекчилерге дузалажы-биле тус-тус харысалгалыг кылдыр тургускан. Бо чылдын январь айнын сөөлүнде болгаш февраль айнын эгезинде район шиткекчилеринин семинарын эртерин планнаан.

В. ИВАНОВ,

РСФСР-нин юстиция Министерствозунун Тыва область эргелелинин начальниги.

КЫДАТ УЛУС РЕСПУБЛИКАДА

Соңгу Кыдатта административтик комитетти тургусканы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелинин дамчыдып турары болза: Соңгу Кыдатта административтик комитет тургустунган. Ол органын 1951 чылдың декабрь 28-те күүрүнени административтик чөвүлели бадалап тургускан. Ол комитеттин даргазына Соңгу Кыдат херектеринин талазы-биле министр Лю Сюй-фынны томуйлаан. Комитеттин даргазынын оралакчылары кылдыр Тяньцзинь хоорайнын Мэринин оралакчысы турган Лю Сюй-фын болгаш Чахар мөжүзүң улустуң чазанын даргазы турган Чжан Су оларны томуйлаан.

Пекинде кыдат улус университетинин чаа бажынын тудуу

ПЕКИН. Пекиннин барың талакы кыдында кыдат улус университетинин херек чаа бажынын тудуушкуну чоруп турар. Демократтык аныктарнын кыдат федерациязынын информистык бюллетенинин дыңнадынын эзугаар алырга, тудугну 5 чыл дургузунда доозар деп турар. Ол хуусаанын дургузунда 30 муң кижия чурттаар университет хоорайжыга-жы туттунар. Ол хоорайга библиотекалар, дуржулга лабораториялары, стадионнар, нити чуртталга черлери, эмнелгелер, уруглар сады болгаш оон-даа өске черлери тургузар.

Тудуушкунуң бирги ээлчээ доозулган. Аудиторьялар, нити чурттар черлер болгаш 1400 студентилерге чөмөннөр столуваалар туттунулаан.

Улус өөредилгези

ПЕКИН. Кыдат Улус Республиканың көдээ черлеринде тараачыннарны кышкы өөредилгези калбарган. «Пиндзожибао» солунуң чоокта чаа медээлээни-биле алырга Циндао хоорайнын чанында Мяошань деп чүгле чаңгыс районда безин 50 муң тараачыннар улустун кышкы школаларында өөренип турарлар. Чер-чер эрге-чагыралары школалар ажилдарына чогуур өй-шаанда белеткенип алганнар. Улустун кышкы школаларына 1375 башкыларны белеткээр, өөредилге программаларын чогаалдып, школаларнын бажың-балгаттарын белеткегилээр.

Муриуу-Барың Кыдатта көдээ ажил-агыг чедишкенини

ШАНХАЙ. «Синьцзянжибао» солунуң медээлеп турары болза, 1951 чылда Муриуу-Барың Кыдатка тараа культулараның бөдүрдүгези 1950 чылдың деңгелинде 1,7 хуу улгаткан. Ол ышкы техниктиг культулараның бөдүрдүгези 1950 чылдың деңгелин ашкан.

1951 чылдың деңгели-биле алырга, көдээ ажил-агыг культулараның чаа калбарышкынын 1952 чылдың көдээ ажил-агыг бөдүрдүгезинин болгаш ыяш ажилынын планнарында көргөн. Оон иштинде тараа культулараны эн бети дээрле 5 хуу, хөвөө—10,3 хуу, тапкы—18,4 хуу улгадыр.

Мал бажынын өзүлдезин база көргөн: инек—10,2 хуу, вол—5,4 хуу, хаван—49,1 хуу, хой—13 хуу, өшкү—18 хуу.

Ол ышкы сугтарыга тудугларының оруу-биле сугаттыг шөлдериң 4 миллион му (бир му дээрге, 1/16 га-биле деңгезир) улгадырын айткан.

(СЭТА).

Улусчу Болгарияда

СОФИЯ. Болгарияның телеграф агентилелинин медээлеп турары болза, декабрьның 26-да Копрившитада пунктуда Балкан демир оруунун тудугу коллективни өөлгү релстерин салырын дооскан. Ол орук Болгариянын найсысалдыкы Кратчаише оруу биле Кара далай эриктерин тудуштурар.

Балкан демир оруунун тудугулары чуртта болгаш Балганда эн-не узун база Василий Коларов аттыг тунельдин ийги черинде турар «Козница» тунельдин салышкынын хуусаа бетинде доосканар. Тудугун ол-ла шугумунда эн улуг көвүргүң бетон ажилдарын 154 хонукта кылган.

Балканың демир-орук тудуушкуну болза, Болгарияның чаа тургузуушкунунга болгар ажилчы чоннарнын чаа улуг тийлелгези болур.

(СЭТА).

КНО-нуң Кол Ассамблеязының алдыгы сессиязы

АКШ-тын чагырыкчы бөлүктөрүнүн агрессии үүлгедишкенини болгаш өске чурттарнын иштиги херектеринге киржилгези сойгалатынып илеретинген

ПАРИЖ (СЭТА-ның тускай корреспонденти). Январың 11-де Кол Ассамблеяның пленуму АКШ-тын агрессия үүлгедишкениниң болгаш өске чурттарнын иштиги херектеринге киржилгезинин дугайында айтыргыны чугаалажып көргөн.

Ол айтыргыны Совет Эвилелинин төлээлеринин негелдезин эзугаар тургускан болгай. Чугаа болза, 1951 чылдың октябрьның 10-та АКШ-ка террорлук хоойлуну үндүргенинин дугайында чоруп турар. Ол хоойлу үредегечи болгаш диверсиялыг чоруктары Совет Эвилелинге болгаш улус демократиязының чурттарына удур чорудары ақша-хэр-ренгидерин баш удур көрүп турар болганда Совет Эвилелинин төлээлери болза, Кол Ассамблеяны ону буруудадып турарын болгаш оңу күш чок болдуарынын эргежок чу-гула хемчеглерин алырын АКШ-тын Чазанга сүмөлөп турарын айткан резолюциязының төлөвилелин кириген.

ССРЭ-нин, Польшаның, Чехословакиянын, БССР-ниң болгаш УССР-ниң төлээлери боттарының саналдарына АКШ-та үндүргөн ол хоойлу болза, бүгү делегей эрге-чурумна-рын, КНО-нуң Уставының принциптерин болгаш 1933 чылдагы совет-америк дугуржулганы каржызы-биле үрзүн чорукту дээрзин чугаалап турганнар. АКШ болза, ССРЭ-ге болгаш улус демократиязының чурттарына удур дайыны чапты фронтуда белеткеп турар деп олар то-даргай барымдааларга даянышаан медегелеп турганнар.

АКШ-тын чазан Совет Эвилелинин буруудадып турарынын шының саналонал солчуушкунундан тодаргай аларган.

Январың 11-де Совет Эвилели ужу-дүрүм чок хоойлуну дугайында көдүрүп турган айтыргыны база катап тургускан. Чехословакияның төлээлеринин баштыңы Секанинова болгаш польша төлээлеринин баштыңы Вербловский олар совет саналды деткениер. Ол ышкы Украина ССР-ниң болгаш Белорус ССР-ниң төлээлеринин баштыңы А. М. Барановский болгаш К. В. Киселёв олар АКШ-тын политика-зынын агрессии соруктуң, ол хоойлу көргүзүп турар деп сойгалап илереткенер. Белоруссияның төлээзи Филиппин төлээзи «1951 чылдың хоойлузу» камгалаар дээш кылып турган орадажышкынын шиптирлиги-биле ойтур шавышкына таварыштырган.

АКШ-тын төлээзи Мэнсфилд төлээлеринин АКШ-ка таварыштырып турган буруудадышкынын уду-руларын дээш барымдаалыг чүд-дөр күштүг болганы-биле чүң-даа ыттап чадап кааш, АКШ-тын агрессии сорулганы боттандыры-биле хүлээп алган хоойлузу камгалап турган. ССРЭ-нин төлээлеринин баштыңы А. Я. Вышинский Мэнсфилдиге харылавышаан, АКШ-ты буруудаткан күштүг чугаазын кылган.

А. Я. Вышинскийниң чугаазы

Мен бодаарымга маңаа, АШК-тын төлээлеринин мурундан чүвө чугаалаан дээрги Мэнсфилд бистин кичээнгейности колдуг айтыргы-дан чардыктар дээш дыка-ла орадашты ышкыш. Бистерни со-нуургадып турар колдуг айтыргы болза, «1951 чылдың октябрьның 10-нуң хоойлузу» болгаш оон сорул-галары, ол бүгү делегей эрге-чурум-нарын, Совет Эвилели-биле Американың Катышкан Штаттарының аразында дугуржулганы кайы хире үрөп турары болур.

АКШ-тын агрессии үүлгедишкени-неринин болгаш өске чурттарнын иштиги херектеринге киржилгезинин дугайында Совет Эвилелинин кириген хомудалы-биле холбашкан ай-тыртылар мындыг:

Бирээде, «1951 чылдың октябрь-ның 10-нуң хоойлузу» болгаш Керстен-нин аңаа немээн эдилгелери болза, ССРЭ-ден болгаш улус де-мократиязынын чурттарында дес-кекнерни элзидерин болгаш оларга

үредегечи үүлгедишкенин кылды-рарын саң-хөөжүдүп, ақшаландыра-рын айтып турар.

Бо барымдаа-дыр бе, азы барымдаа эвес бе?

Ол хоойлунуң бодун көрүдөрөм, ыңчангаш бо барымдаа дээрзин оон көрүп каар силер. Оон аңгы база бир өске шыңзыктырышкыны херге-летинип турар бе? Оон аңгы шы-ңзыктырышкынының херээ чок.

Ийле. Ол сорулгаларга херге-лэ-ри-биле ук хоойлу 100 миллион долларын тускайлап турар. Бо барымдаа бе азы чок бе? Барымдаа болбайнаан. Хоойлуну көрүңер...

Уште, ол ақшаны кандыг сорулга-га чарыгдар деп турарыл? Ол хоой-луда чугаалаанын көрээлиңер. Ыңчангаш бистер үш барымдааны көрдүвүс.

Дөртте, Хоойлуда айткан чөпсөк-тиг отрядтар улуг күштүг болур ужурулук. Аңаа барымдаа кылдыр Мэнсфилдин, Керстенниң, Ворстиң болгаш оон-даа хей конгрессмен-нерин чугаалап турганын... «терги-ни күштүг кол күштер тургустунуп турар» дээрзинин дугайында Дал-лестин медегелелин көргүзүп тур-мен.

Беште, ол улуг күштүг чөпсөктиг отрядтары ССРЭ-де болгаш улус демократиязының чурттарында по-литиктиг корум-чурумнарга удур ажылгаан турар ужурулук дээр-дир. Ол барымдаа эвес бе?

Алдыда, ол чөпсөктиг отрядтары Атлантика бөлүгенишкениге кири-ген турар ужурулук дээр.

Чедиде, ол чөпсөктиг отрядтары болгаш чамдык кижилерни дивер-сияларга болгаш өске-даа сорулга-ларга ажылгаар деп турар.

Ыңчангаш Политиктиг комитетке бо айтыргыны чугаалажып турары-нын үезинде бистерин ыяавыла көөр ужурулук турганымыс чеди кол түңнелдер бо-дур. Устүнде чүүлдер-ден — америк хоойлу болза, террор-лук хоойлу дээрзи тодаргай-дыр... Оон ынай Вышинский бодунуң чугаазына агрессии хоойлуну кам-галап турган Мэнсфилде болгаш Керстенге шыгыгы харыны олар-нын боттарының чугааларын чижеге ап тургаш берген. Вышинскийни оон уламчылап чугаалааны болза:

— Мында чугаа чоғум чүңүң дугайында болуп турар дээрзи кан-дыг-даа кижиге билдинмес бе ың-чаш? Ыңчаарга АКШ-тын болгаш оон эвилелчизи күрүнелерин дөвис-кэрлеринге чөпсөктиг отрядтары тургузар деп турарынын дугайында чугаа болуп турар деп бистер маңаа чугаалаар эргевис чок улус бис бе...

Октябрьның 10-нуң хоойлузу деп чүд дээрзи бо-дур. Ыңчангаш бистер болза, АКШ-тын чазан бо херек-ти катап көргөш, боттары ол хоой-луну күш чок болдурун деп не-пет тур бис. Бистин резолюциямыс Кол Ассамблеяны дамчыштыр шак бо негелдени АКШ-тан салып тур-ар. Оон-биле кады совет чазак бо айтыргы талазы-биле америк чазак-ка ийи удаа нота чоруткан, амдыгаа чедир бирги-даа нотага безин чогуур харыны албаан болуп тур-ар, а чоокта чаа тывыскан ийиги нота база-ла чогуур харыны албас дээрзи билдингир.

Бо бужар-бак херектиң байда-лы мындыг-дыр дээрбилер, ыңчан-гаш ол хире бужартанчыг-херекти маңаа камгалаары мыднчыг-даа бо-лур.

Бир эвес АКШ-тын чазан маңаа америк төлээлерин чугаалап турга-ны ышкыш шынап-ла өске чурттар-ныла дем-катыжышкынычы, эн ылангы Совет Эвилели-биле дем-катыжышкынычы чүткүп турар болза, ол хоойлузуң күш чок болду-рар хүлээлгели. Шыны-биле алыр-га, АКШ-тын мында кылып турар чүүлдер дээрге, олар бүгү улустар-нын дем-катыжышкынынын дугайында чүгле чулчуруп турар, а шынында мындыг дем-катыжышкы-нарын куш чок деп көргенин илерет-кенер.

Бүгү-делегейни экономика чөвүлө хуралының мурнуу чарбында

ОТТАВА. Апрельде Москвага болур деп турар Бүгү-делегейни экономика чөвүлө хуралыны Кана-даның депшильгелин хей-нитини улуг кичээнгейин салып турар. Депшильгели солуннар болза, чөвүлө хуралга белеткелдин дугайында болгаш өске чурттарнын улузу ол хуралче кайы хире улуг соңуургал-

ды болуп турарының дугайында хей-хей медээлери парлап турар.

Бо үеде бүгү Канадада эртирип турар канада-совет эп-найралдын айының үезинде депшильгелин хей-нитин Канада болгаш Совет Эвилелинин аразына экономика талазы-биле харылааны тургузары дээш

дээрзинин херечилели болуп турар. Чугаамны доозарда мээр-биле дээрги Мэнсфилдин чугаалашканы-нын дугайын чугаалап каар ужурулук мен.

1951 чылдың октябрьның 10-нуң америк хоойлузуң дугайында ай-тыргыны чугаалашкан Политиктиг комитеттин хуралынын соонда Мэнс-фил менден — бодунарын чугаа-нарга Венгрияга туттурган америк уждукчуларын барымдаалап турду-нар бе деп айтырганы шың чүвө.

Мен болза, Совет Эвилелинин кызгаарын америк ужар-хемелер-ни үрөп турганынын дугайында принципалдыг чугааны кылган мен деп тайлыбырны анаа кылгаш, ол айтыргыга харылаан мен.

Дээрги Мэнсфилдин дараазындагы — венгри дөвискэрде туттурган америк уждукчуларын чоғум кым судтаар ужурулук деп айтыргына мен — кеземче-процессиязының эрге-зи-биле алырга кем-буруулуларын оларнын кем-буруу үүлгеткен чер-нин судуга дужаар ужурулук деп хары берген мен. Ыңчангаш бо та-варылда америк уждукчулар Венгриянын дөвискэринде туттурган ужурунда олар венгри судка дужаа-дыр апарын чугаалаан мен. Дээр-ги Мэнсфилдиге ыңчаарда боду-мунуң мурнундан чугаалап тур мен деп сагындырган-даа болум-за, ол бистин чугаалашканымыс өскэр тайлыбырлап, оон-биле беса-дага бодунуң мурнундан эвес, а венгри чазактын мурундан чугаа-лап турган деп хоптааныңың утказы билдинмес болуп турар.

Бир эвес америк ужар-хемелер совет дөвискэрлерин кырынга шынчилеп сорулгалар-биле ужар болза, бистер оңу болдурубас болгаш мооң мурундагымыс ышкыш ыңчаар хемчезиң алыр бис деп дээрги Мэнсфилдиге бадыткааным-даа шың. Бистин кызгаарымыс Либавадан ырак эвеске үрзүн америк ужар-хемениң таварышкан чүүлүн барым-даалап чугаалаан мен.

Херек кырында чоғум болдунмаан чүүлү мээң кырыма чүүй харбы-шаан, дээрги Мэнсфилд шылың чорукту хажыткан.

Ыңчалза-даа Мэнсфилд-биле болган чугаа дээрге, ону чергениң херээ дээрзи билдингир. Бир эвес Мэнсфилд АКШ-тын өске күрүл-лерин иштиги херектеринге кир-жилгезинин дугайында айтыргыдан, ССРЭ-ге болгаш улус демократия-зының чурттарына удур үредегечи болгаш диверсиялыг үүлгедишкени-нерин ақшаландырырын айтып турар бужар-бак хоойлунуң дугайында хей-нитинин кичээнгейин хоорулду-рар дээр сорулга чок турган болза, Ассамблеяны кичээнгейин ол чугаа-же угландырып барып болур тур-ган ийик.

Грецияның төлээзинин агрессии хоойлуну камгалаан чугаазынын соонда Совет Эвилелинин саналын бадылаашкына кириген. АКШ өске төлээлери күткүр дээш чүүл-бүрү хемчеглерин ажылдап тургаш, ба-дылаашкынарның 3-түн 2 кезин ол саналаг удуруларын чедип алган. Төлээлерин 3-түн 1 кезин Политиктиг комитетке ышкыш АКШ-тын эрге-ажы дээш бадылаарын-дан ойталааннар. ССРЭ-ниң, УССР-ниң, БССР-ниң, Польшаның болгаш Чехословакиянын төлээлери ол ре-золюцияны хүлээп алыр дээш бады-лааннар. Афганистанын, Бирманы, Египеттин, Гватемаланың, Индия-нын, Индонезиянын, Иранын, Пакистанын, Сириянын, Саудовская Аравиянын болгаш Именениң, азы Ортаагы болгаш Чоокку Чөөн-чүк-түн база Азиянын бүгү чурттарынын төлээлери бадылаашкына дадала-зааннар. Ыңчангаш олар совет ре-золюцияны буруудадып турар чүүл-деринге удуруларын дээш АКШ-тын көдүрүп турган орадажышкыны-нарын күш чок деп көргенин илерет-кенер.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылааның дыңооды

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылаанының январь 13-те дамчыткан медээ-зинде чугаалап турары болза, Кореяның Улустуң армиязынын ка-тыжышкынына кыдат улустуң эки-турачы кезектеринин сырый дет-кимчези-биле дайынга удур кам-галалдыг тулушушкуннарын бүгү фронттуларга чорудуп турар.

Январың 12-де чөөн фронтунуң бүгү ушактарына кадыг-шыгыс тулушушкуннар үргүлчүлээр.

Барың болгаш төп фронттуларга онза өскерлишкенин болбаан.

Январың 12-де Вонсаннын, Мунхоньун, Нампхонун болгаш Дюнханың тайбың чурттакчыларын бомбалаарына киржиң турган дайыннын самолёттарындан ийи са-молёдуң улустуң армиязының зе-ниттиг кезектери болгаш дайыннын самолёттарың кедеп адар адыг-жа-аччыларын отрядтары аңдара аткан.

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улус-

туң армиязының Кол командылааны-нын январь 14-те медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязынын кезектери кыдат улустуң эки турачы кезектеринин сырый деткимчези-биле америк-аңгы эжелекчилерин болгаш лисынманчы шериглерин диириг күжүңге болгаш техниказына улуг чидиргилерни таварыштыр-ышаан, камгалалдыг тулушушкун-нарын чорударын үргүлчүлээр.

Январың 13-те чөөн фронтунуң тус-тус ушактарына ол черлерин-ге ужу-дузалыг тулушушкуннар үргүлчүлээр. Янгуң соңгу тала-зына америк кезектер элзэн каш калчаалыг атакаларны Улустуң ар-миязынын туруштарыңе чоруткан, ыңчалза-даа дайын чидиргилерге таварышшышаан ойтур шаптырган.

Барың болгаш төп фронттуларга ол черлеринге ужу-дузалыг тулу-шушкуннар болган. Тайбың чурттакчыларын артилле-рия-биле боолуп, барың эриктерге чоокшулап келген дайызынын кора-билеринден ийи эсминчии Улустуң армиязынын кезектери үрей аткан.

(СЭТА).

Америк эжелекчилеринин Мурнуу Кореяда элээшкени

ПХЕНЬЯН. Кореяның төп теле-граф агентилели америк эжелекчи-леринин болгаш Ли Сын Маннын өскер-ликчилеринин дарлалынын адаан-да Мурнуу Кореяда байдалдын дугайын дамчыткан.

Ол чүүлде демдегелеп турары бол-за, американын Кореяда агрессии дайыны эртектиг чүүлдерин чок кытырының болгаш үптээринин талазы-биле бо үеде чедир көстүп көрбөзүн чорукту Мурнуу Кореяга болдурун.

Япон корреспондент Хусинин медээзин эзугаар алырга, партизан-нарын чугула турар черлерин чок кылып деп чагдынып алгаш, 50 хо-райларны болгаш 1406 суурларын үрзүн.

Мурнуу Кореяның үлетпүрүн үредегезинин талазы-биле болгаш ол үлетпүрүн америк үлетпүрүн чиг-эт алыр чери кылып алыр дээр америк монополияларнын кеминг херектерин Кореяның төп телеграф агентилели онзалап демдегелеп тур-ар. Кореяга агрессиянын эгелээ-ринге чедир американын мурнуу чүкту үлетпүр бөдүрдүгелерин «эде организастан», оларны чиг-эт дужаакчызы болгаш чартык фабрика кылып бээр чер кылдыр хуул-дурган. Дайын эгелээнде бүгү-ле үлетпүр бөдүрдүгелерин дайын херек-телдерин кылып деп саядалап алгаш ажылгалаан үндүргөн. Чүгле Сеулга 785 бөдүрдүгелерин америк эжелекчилер өртөдип, чаза дөвискен болгаш 10 ажыг эн эки хандырткан-ган заводтары болгаш фабрика-ларны Японияге сөөртүп аппаратан-нар. Кванчжү, Тэгү, Чунхоньон болгаш өске-даа районнарда бөдү-рүлгелерин ажылгалаан үндүргөн.

Эрткен чылдың майда американын национализация деп чагдынып алгаш корей банк, даг үлетпүрүнүн нитилели болгаш өске-даа ол ыш-как 42 нитилелдерин ээлеп алган-нар.

Кореянын төп телеграф агентилелинин медээзинде оон ынай Мурнуу

Кореяның экономиказынын тус-тус адырларына болгулаан берге бай-далдарын дугайын кириңип турар. Чижээ, дайын мурунда 900 муң тонна хире хөмүр дашты берип тур-ган Кореянын хөмүр дашты үлетпүрү, ам американын элээшкенинин түнелинде долузу-биле куудулап баткан. 24 шахталардан чүгле Сан-чокта, Инволада болгаш Хвасунада шахталар ажилдап турар. Бо шах-таларын катыштырып турган Улуг Корея деп даг үлетпүрүнүн нити-ледери 1950 чылдың октябрьден 1951 чылдың октябрьге чедир үениң дургузунда чүгле 50 муң тонна хө-мүр дашты каскан. Дайын мурун-да Мурнуу Кореяга ажилдап тур-ган суг күжү-биле ажилдаар бол-гаш чыгыг күжү-биле ажилдаар 7 электри станцияларын дап ам чаң-гыс Сеулда электри станциязы ажилдап турар.

Чүгле вольфрам тып турар бөдү-рүлгелер ажилынын хемчезини кы-зырбайн турар. Вольфрам тывыжы дайын мурунунда ай бурунунде 200 тонна тып турган деңгели-биле хө-вээр аткан.

Херек кырында Мурнуу Кореяның үлетпүрү ам чок болган. Мооң-биле холбаштыр Мурнуу Кореяда америк бараанарны садар чорук калба-биле ажитынган. Бо чорукту амер-ик монополиялар чедип алганнар. Мурнуу Корея америк бараанар-нын рыногу болу берген.

Янзы-бүрү чылдактар-биле Мур-нуу Кореяге япон шериглерин чо-рудуп турар деп Кореяның төп теле-граф агентилелинин медээзинде чугаалап турар.

Мурнуу Кореяны америк-япон ко-лония кылдыр хуулдуарыңе уг-ланган америк эжелекчилерин бол-гаш лисынманчы эскерликчилерин ажил-чорудулгасы ажилчы чоңар-нын хары согушкунуна тавар-жып турар. Мурнуу Кореяда парти-зан шимчээшкени калбарып, өзүп турар.

(СЭТА).

Вьетнамда француз колонизаторларның араатанзыг чоруктары

ПЕКИН. Француз колонийжилер америк эжелекчилерин вьетнам улусту чагырып алырынга дузала-жырын орадажып, тайбың чоңу кадыг-дошкуну-биле бастып дорам-чылап турар.

Вьетнамдын Демократтыг Респу-бликазыны Пекинде дипломаттыг эл-чин черинин үндүрүп турар «Вьет-нам бюллетенини» медээлеп турары болза, Соңгу Вьетнамда Има-Динь хоорайнын кыдының ийи муң ажыг тайбың чурттакчыларын француз эжелекчилер тудуп алганнар. Олар-нын иштинде кырганнар, херэежен-нер болгаш бичи уруглар бар бол-ган. Оларны хүнден-даа, чаыстан-даа камгалап чок бичи ажык шөл-ге тудуп турганнар. Ол шөл болза,

хоругдатырганнарның олурар безин аргазы чок бичи болган. Хүн-бүрү-ле кадыг-шыныгы эриңдешкенин кылып турган. Ол араатанзыг чорук-тарнын түнелинде кыска үениң дур-гузунда 250 ажыг кижиги өлгөн.

Мурнуу Вьетнамдын Кан-То мо-жузунга француз агаары дээрбечи-лер Хоа-Хуиң суурга хүрзени бом-балаан болгаш боолан, оң түнели-нде тайбың чурттакчыларын ды-ка хөйү өлгөн.

Винь-Тра мөжуга француз коло-нийжилер Каодаст хүрзениңе (Вьет-намда шажын салыры — Ред), хал-дашкын кылган болгаш анаа тур-ган херэеженерин дыка хөйүн күш-теп күчүлзүн.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

«КОМСОМОЛ ХХХ ЧЫЛ ОЮ» КИНОТЕАТРГА

январың 21-де